

תנן הַתָּם בְּאַרְבַּעַת פְּעָמִים (נ"א בְּשָׁנָה) בְּשַׁעַת בְּכָל יוֹם, עֵדָן מְנַטֵּף עַל הַגֶּן, וְיוֹצֵא מֵאוֹתָם הַטְּפוֹת נְהַר גְּדוֹל הַמִּתְחַלֵּק לְאַרְבַּעַת רְאשִׁים, וְשִׁמְנָה וְאַרְבַּעִים טְפוֹת מְנַטֵּף בְּכָל יוֹם, וּמִשָּׁם שְׁבַעִים אֵילָנֵי הַגֶּן. זֶהוּ שְׁכַתּוֹב (תְּהִלִּים קד) יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי ה'. רַבִּי תַנְחוּם אָמַר, מִכָּאן (ס) מִשְׁקָה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו. אִיזוּ הִיא עֲלִיָּה? זֶהוּ עֵדָן. וְעֵדָן בְּאִיזָה מְקוֹם הוּא? רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לְמַעַלָּה מֵעֲרֻבוֹת הוּא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בְּעֲרֻבוֹת הוּא, שְׁהָרֵי שְׁנִינוּ, שֵׁם גִּנְזֵי חַיִּים טוֹבִים בְּרֻכָּה וְשִׁלּוּם וְנִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים, וְהַגְּנוּזֵי הָעֲלִיּוֹן. הוּא עֵדָן לְמַטָּה מִכּוֹן כְּנַגְדּוֹ גֵּן בְּאַרְץ נוֹטֵל מִמֶּנּוּ שְׁפַע בְּכָל יוֹם.

אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ, שְׁמוֹנָה וְאַרְבַּעִים נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, וְכָל אֶחָד נָטַל בְּחֻלְקוֹ תְּמִצִּית טְפָה אַחַת מֵאוֹתָם טְפוֹת שֶׁל עֵדָן, שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה וְאַרְבַּעִים טְפוֹת. וּמָה אִם כָּל נְבִיאֵי שְׁנֵטֵל טְפָה אַחַת מִהֵן הֵיטָה מֵעֲלֹתוֹ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל כָּל הַשָּׂאָר - אָדָם הִרְאִישׁוֹן שֶׁהִיָּה מְקַבֵּל מִשְׁמוֹנָה וְאַרְבַּעִים לֹא כָּל שֶׁפָּן. מִכָּאן אַתָּה לְמַד כְּמָה הֵיטָה חֻקְמָתוֹ.

רַבִּי בָּא אָמַר רַב כְּהֵנָא, וְכִי מֵאִין הֵיָה לָהֶם לְנְבִיאִים מֵאוֹתָן הַטְּפוֹת? אֶלָּא כִּף שְׁנִינוּ, בְּכָל טְפָה וְטְפָה הַיּוֹצֵאת מֵעֵדָן, רִיחַ חֻקְמָה יּוֹצֵאת עִמּוֹ, וְעַל כֵּן נִגְזַר בְּמִשְׁנָה: יֵשׁ מִים שְׁמַגְדָּלִים חֻקְמִים, וְיֵשׁ מִים שְׁמַגְדָּלִים טְפָשִׁים. וְאוֹתָם הַמִּים שְׁמַגְדָּלִים חֻקְמִים, אוֹתָם הַמִּים הֵיוּ מִטְּפוֹת שֶׁל עֵדָן.

שָׂאֵמַר רַבִּי יוֹסִי, הַמִּים שֶׁבָּהֶם טְפוֹת יוֹשְׁבִים [נ"א יִתְרִים] מִכָּל אוֹתָם אַרְבַּעַת הַנְּהַרּוֹת הִרְאִישׁוּנִים, הוּא שְׁכַתּוֹב (בְּרַאשִׁית ב) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן. מַה זֶה שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן? הַמְיָחַד מִכָּלֶם פִּישׁוֹן, וְהוּא הַנוֹפֵל בְּאַרְץ מִצְרַיִם, וְלִפְיֶכֶף הֵיטָה חֻקְמַת (לְיִשְׂרָאֵל) מִצְרַיִם יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם.

תַּנְן הַתָּם בְּאַרְבַּעַת פְּעָמִים (נ"א בְּשָׁנָה) בְּשַׁעַת בְּכָל יוֹם, עֵדָן מְנַטֵּף עַל הַגֶּן, וְיוֹצֵא מֵאוֹתָם הַטְּפוֹת נְהַר גְּדוֹל הַמִּתְחַלֵּק לְאַרְבַּעַת רְאשִׁים, וְשִׁמְנָה וְאַרְבַּעִים טְפוֹת מְנַטֵּף בְּכָל יוֹם וּמִשָּׁם שְׁבַעִים אֵילָנֵי הַגֶּן הֵדָא הוּא דְכַתִּיב, (תְּהִלִּים קד) יִשְׁבְּעוּ עֲצֵי יְיָ. רַבִּי תַנְחוּם אָמַר מִהֵכָּא (תְּהִלִּים קד) מִשְׁקָה הָרִים מֵעֲלִיּוֹתָיו, אִיזוּ הִיא עֲלִיָּה זֶהוּ עֵדָן. וְעֵדָן בְּאִיזָה מְקוֹם הוּא. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר לְמַעַלָּה מֵעֲרֻבוֹת הוּא. רַבִּי יוֹסִי אָמַר בְּעֲרֻבוֹת הוּא, דְּהָא תַנְן שֵׁם גִּנְזֵי חַיִּים טוֹבִים, בְּרֻכָּה וְשִׁלּוּם וְנִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים וְהַגְּנוּזֵי הָעֲלִיּוֹן הוּא עֵדָן, לְמַטָּה מִכּוֹן כְּנַגְדּוֹ גֵּן בְּאַרְץ נוֹטֵל מִמֶּנּוּ שְׁפַע בְּכָל יוֹם.

אָמַר רַבִּי אֶבְהוּ שְׁמוֹנָה וְאַרְבַּעִים נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל וְכָל אֶחָד נָטַל בְּחֻלְקוֹ תְּמִצִּית טְפָה אַחַת מֵאוֹתָם טְפוֹת שֶׁל עֵדָן שֶׁהֵם שְׁמוֹנָה וְאַרְבַּעִים טְפוֹת. וּמָה אִם כָּל נְבִיאֵי שְׁנֵטֵל טְפָה אַחַת מִהֵן הֵיטָה מֵעֲלֹתוֹ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ עַל כָּל הַשָּׂאָר. אָדָם הִרְאִישׁוֹן שֶׁהִיָּה מְקַבֵּל מִשְׁמוֹנָה וְאַרְבַּעִים לֹא כָּל שֶׁפָּן, מִכָּאן אַתָּה לְמַד כְּמָה הֵיטָה חֻקְמָתוֹ.

רַבִּי בָּא אָמַר רַב כְּהֵנָא וְכִי מֵאִין הֵיָה לָהֶם לְנְבִיאִים מֵאוֹתָם הַטְּפוֹת, אֶלָּא הִכִּי תַנְן, בְּכָל טְפָה וְטְפָה הַיּוֹצֵאת מֵעֵדָן רִיחַ חֻקְמָה יּוֹצֵא עִמּוֹ, וְעַל כֵּן אַתְּגַזַּר בְּמִתְנִיתִין, אִית מִזָּא מְגַדְלָן חֻפְמִין, וְאִית מִזָּא מְגַדְלָן טְפָשִׁין, וְאִינוּן מִזָּא דְמְגַדְלָן חֻפְמִין אִינוּן מִזָּא הוּוּ מִטְּפִין דְעֵדָן.

דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִזָּא דְבִיָּה טְפִין יְתִבִּין (נ"א יִתְרִיו) מִכָּל אִינוּן אַרְבַּע נְהָרֵי קְדָמָא הוּא דְכַתִּיב, (בְּרַאשִׁית ב) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן. מָאִי שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן. הַמְיָחַד מִכּוֹלֶם פִּישׁוֹן וְהוּא הַנוֹפֵל בְּאַרְץ מִצְרַיִם, וְלִפְיֶכֶף הֵיטָה חֻקְמַת (לְיִשְׂרָאֵל) מִצְרַיִם יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם.

שָׂאֵמַר רַבִּי יוֹסִי, הַמִּים שֶׁבָּהֶם טְפוֹת יוֹשְׁבִים [נ"א יִתְרִים] מִכָּל אוֹתָם אַרְבַּעַת הַנְּהַרּוֹת הִרְאִישׁוּנִים, הוּא שְׁכַתּוֹב (בְּרַאשִׁית ב) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן. מַה זֶה שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן? הַמְיָחַד מִכָּלֶם פִּישׁוֹן, וְהוּא הַנוֹפֵל בְּאַרְץ מִצְרַיִם, וְלִפְיֶכֶף הֵיטָה חֻקְמַת (לְיִשְׂרָאֵל) מִצְרַיִם יוֹתֵר מִכָּל הָעוֹלָם.

וּמִשְׁנַגְזְרָה גְזָרָה שְׁאֲבָדָה חֻכְמַת מִצְרַיִם, נִטְלָה קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אוֹתָם טַפְיִן וְזָרַק לֹוֹן בְּהֵוֵא גִנְא, בְּהֵוֵא נִהְרָא דְגִנְתָּא דְעֵדָן דְכְּתִיב, (בראשית ב) וְנִהָר יוֹצֵא מֵעֵדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְזֶה הָיָה מוֹלִיד אַרְבָּעָה אַחֲרִים וְהָאֶחָד הַמְיֻחָד הַנוֹלָד מִמֶּנּוּ פִישׁוֹן הָיָה. מִשְׁנַטְלוּ אֵלּוּ הַטְּפוֹת שְׁלֵא יֵצְאוּ מֵהֶגֶן אֲבָדָה הַחֻכְמָה מִמִּצְרַיִם.

וּמֵאוֹתוֹ הַרוּחַ שְׁהֵיָה יוֹצֵא מֵעֵדָן, תִּמְצֹו (נ"ל ימצו) כָּל נְבִיא וְנְבִיא, וְהֵינּוּ דְכְּתִיב מִתְהַלֵּךְ בְּגֵן לְרוּחַ הַיּוֹם. וְגִנּוּ זֶה בְּגֵן עֵדָן לְעֵתִיד לְבוֹא, וְזֶה הוּא הַנִּהָר שְׂרָאָה יַחְזִקָאֵל בְּנִבְוֵאָתוֹ. וְעַל כֵּן אָמַר הַכְּתוּב (ישעיה יא) כִּי מְלֶאכֶה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת יְיָ וְגו'. שְׁאוֹתָם מִיָּם תִּמְיֵד מְגִדְלִים הַיְדִיעָה בְּעוֹלָם.

תִּנּוּ רַבָּנָן כָּל נִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים לְמַעַלָּה בְּעֵדָן הֵן. וּמָה מִמָּה שִׁיּוּרְד מֵעֵדָן יִשְׁגָּא הַחֻכְמָה בְּעוֹלָם, לְעוֹמְדִים בּוֹ וְיִהְיֶינּוּ מִהֵנְאוֹתָיו וְכִסּוּפָיו, עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק בִּינוֹן שְׁהַנְשַׁמָּה זוֹכָה לִכְנֶס בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעַלָּה. מִיכָא"ל הַשֵּׁר הַגְּדוֹל הוֹלֵךְ עִמָּה וּמְקַדִּים לָהּ שְׁלוֹם. מְלֶאכֶי הַשֵּׁרֶת תִּמְהִים בְּהַ וְשׁוֹאֲלִים עָלֶיהָ (שיר השירים ג) מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר. מִי זֹאת עוֹלָה בֵּין הָעֲלִיּוֹנִים מֵהַגּוֹף הַחֲרִיב שְׁדוּמָה לְהֵבֵל דְכְּתִיב, (תהלים קמד) אָדָם לְהֵבֵל דָּמָה. הוּא מְשִׁיב וְאוֹמֵר (שיר השירים ו) אַחַת הִיא יוֹנְתִי תִמְתִּי, אַחַת הִיא מְיֻחָדָת הִיא. אַחַת הִיא לְאִמָּה, לְאִמָּה זֹו הִיא כִּסָּא הַכְּבוֹד שְׁהִיא אִם לְנִשְׁמָה וְיוֹלְדָת לָהּ שְׁנַגְזְרָה מִמֶּנָּה.

רְאוּיָהּ בְּנוֹת וְיֵאֲשְׁרוּהָ. אֵלּוּ שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵן בְּמַעַלְתָּן לְמַעַלָּה וְהֵם הַנְּקָרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי הָא חֲזַרְנָא עַל מָה דְאִמְרָן אֵלּוּ נְקָרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְהָאֲחֵרוֹת נְקָרָאוֹת בְּנוֹת לוֹט. רְאוּיָהּ בְּנוֹת וְיֵאֲשְׁרוּהָ. שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת מְשַׁבְּחוֹת לָהּ, וְאוֹמְרוֹת שְׁלוֹם

רְאוּיָהּ בְּנוֹת וְיֵאֲשְׁרוּהָ - אֵלּוּ שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵן בְּמַעַלְתָּן לְמַעַלָּה, וְהֵם הַנְּקָרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה חֲזַרְנּוּ עַל מָה שְׁאִמְרָנוּ - אֵלּוּ נְקָרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְהָאֲחֵרוֹת נְקָרָאוֹת בְּנוֹת לוֹט. רְאוּיָהּ בְּנוֹת וְיֵאֲשְׁרוּהָ - שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת מְשַׁבְּחוֹת לָהּ וְאוֹמְרוֹת שְׁלוֹם בּוֹאֵף. מְלִכּוֹת וּפִילְגָשִׁים - מְלִכּוֹת אֵלּוּ הָאֲבוֹת שֶׁהֵם מְלִכּוֹת, וּפִילְגָשִׁים הֵם גְּרֵי הַצֵּדֵק. כָּלֵם מְשַׁבְּחוֹת וּמְקַלְסוֹת אוֹתָהּ עַד

וּמִשְׁנַגְזְרָה גְזָרָה שְׁאֲבָדָה חֻכְמַת מִצְרַיִם, נִטְלָה קִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אוֹתָם הַטְּפוֹת וְזָרַק אוֹתָם בְּאוֹתוֹ הַגֶּן, בְּאוֹתוֹ הַנִּהָר שֶׁל גֵּן עֵדָן, שְׁכַתּוֹב (ס) וְנִהָר יוֹצֵא מֵעֵדָן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן. וְזֶה הָיָה מוֹלִיד אַרְבָּעָה אַחֲרִים, וְהָאֶחָד הַמְיֻחָד הַנוֹלָד מִמֶּנּוּ פִישׁוֹן הָיָה. מִשְׁנַטְלוּ אֵלּוּ הַטְּפוֹת שְׁלֵא יֵצְאוּ מֵהֶגֶן, אֲבָדָה הַחֻכְמָה מִמִּצְרַיִם.

וּמֵאוֹתָהּ הַרוּחַ שְׁהֵיָתָה יוֹצֵאת מֵעֵדָן, תִּמְצֹו [ימצו] כָּל נְבִיא וְנְבִיא, וְהֵינּוּ שְׁכַתּוֹב מִתְהַלֵּךְ בְּגֵן לְרוּחַ הַיּוֹם. וְגִנּוּ זֶה בְּגֵן עֵדָן לְעֵתִיד לְבוֹא, וְזֶה הוּא הַנִּהָר שְׂרָאָה יַחְזִקָאֵל בְּנִבְוֵאָתוֹ, וְעַל כֵּן אָמַר הַכְּתוּב (ישעיה יא) כִּי מְלֶאכֶה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' וְגו'. שְׁאוֹתָם מִיָּם תִּמְיֵד מְגִדְלִים הַיְדִיעָה בְּעוֹלָם.

שְׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ, כָּל נִשְׁמָתָן שֶׁל צְדִיקִים לְמַעַלָּה, בְּעֵדָן הֵן. וּמָה מִמָּה שִׁיּוּרְד מֵעֵדָן יִשְׁגָּא הַחֻכְמָה בְּעוֹלָם - לְעוֹמְדִים בּוֹ וְיִהְיֶינּוּ מִהֵנְאוֹתָיו וְכִסּוּפָיו עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בִּינוֹן שְׁהַנְשַׁמָּה זוֹכָה לְכַנֵּס בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעַלָּה, מִיכָא"ל הַשֵּׁר הַגְּדוֹל הוֹלֵךְ עִמָּה וּמְקַדִּים לָהּ שְׁלוֹם. מְלֶאכֶי הַשֵּׁרֶת תִּמְהִים בְּהַ וְשׁוֹאֲלִים עָלֶיהָ (שיר ג) מִי זֹאת עוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר. מִי זֹאת עוֹלָה בֵּין הָעֲלִיּוֹנִים מֵהַגּוֹף הַחֲרִיב שְׁדוּמָה לְהֵבֵל, שְׁכַתּוֹב (תהלים קמד) אָדָם לְהֵבֵל דָּמָה. הוּא מְשִׁיב וְאוֹמֵר, (שיר ו) אַחַת הִיא יוֹנְתִי תִמְתִּי, אַחַת הִיא מְיֻחָדָת הִיא. אַחַת הִיא לְאִמָּה - לְאִמָּה זֹו הִיא כִּסָּא הַכְּבוֹד שְׁהִיא אִם לְנִשְׁמָה וְיוֹלְדָת לָהּ, שְׁנַגְזְרָה מִמֶּנָּה.

רְאוּיָהּ בְּנוֹת וְיֵאֲשְׁרוּהָ - אֵלּוּ שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵן בְּמַעַלְתָּן לְמַעַלָּה, וְהֵם הַנְּקָרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, הִנֵּה חֲזַרְנּוּ עַל מָה שְׁאִמְרָנוּ - אֵלּוּ נְקָרָאוֹת בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, וְהָאֲחֵרוֹת נְקָרָאוֹת בְּנוֹת לוֹט. רְאוּיָהּ בְּנוֹת וְיֵאֲשְׁרוּהָ - שְׁאָר הַנְּשָׁמוֹת מְשַׁבְּחוֹת לָהּ וְאוֹמְרוֹת שְׁלוֹם בּוֹאֵף. מְלִכּוֹת וּפִילְגָשִׁים - מְלִכּוֹת אֵלּוּ הָאֲבוֹת שֶׁהֵם מְלִכּוֹת, וּפִילְגָשִׁים הֵם גְּרֵי הַצֵּדֵק. כָּלֵם מְשַׁבְּחוֹת וּמְקַלְסוֹת אוֹתָהּ עַד